2/42

ИЗДАНИЕ
на
«БЮРОТО НА ПРЕСАТА НА ПОЛСКИТѢ ЛЕГИОНИ».

ЕДИНЪ ПОЛСКИ ГЛАСЪ
КЪМЪ
НЕЗАВИСИМА БЪЛГАРИЯ

СОФИЯ — ПЕЧАТНИЦА „ИСКРА" — 1915.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
John and Mary A. Yaremko Foundation

https://archive.org/details/edinpolskiglaskm00unse

ИЗДАНИЕ
на
«БЮРОТО НА ПРЕСАТА НА ПОЛСКИТѢ ЛЕГИОНИ».

ЕДИНЪ ПОЛСКИ ГЛАСЪ
КЪМЪ
НЕЗАВИСИМА БЪЛГАРИЯ

СОФИЯ — ПЕЧАТНИЦА „ИСКРА" — 1915.

Българи!

Отъ 9 мѣсеци стихийна борба се развива върху полскитѣ земи. Страната на длъжъ и ширъ е съвършенно разорена. Съкровища на вѣковна култура, изкуства и литература стжпкани и разграбени. Стотици хиляди хора, лишени отъ покривъ, изпждени отъ домашни огнища, скитатъ немили-недраги изъ чужди, често негостоприемни, земи на цѣла Европа. Една печалба, плодъ на полувѣковни, свърхчовѣшки усилия на народа въ тази часть на Полша, която подъ управлението на Австро-унгарската монархия дочака най-човѣшко третиране и широко разбрано конституционно равноуправление, тая неоцѣнима печалба на всички сили на народа лежи днесъ въ развалини, или въ агресивни ржцѣ на нашия вѣковенъ врагъ.

Отчаяние и лудость би трѣбвало да обхване полската душа прѣдъ вида на толкова злини и нещастия, ако да не бѣ вѣковния пламъкъ на свободата, що съ безсмъртна сила поддържа мжжеството на народа и събужда въ него вѣра въ окончателния триумфъ на справедливата кауза.

Днесъ върху земитѣ на Полша, срѣдъ вилнѣещи, като три грамадни урагана — неприятелски армии, бори се найголѣмиятъ процентъ отъ поляци. Прѣжалихме вече тази трагична сждба, че сме принудени да се боримъ на три страни. Тази кървава сждба не е никаква новина за насъ. Тя вече не ни разплаква, нито ни лишава отъ сили за дѣла. Таквазъ е била тя отъ повече отъ 100 години на редъ.

Но прѣзъ този цѣлъ вѣкъ, отъ деня на падането на независима Полша, живѣе въ насъ вѣра, че рано или късно трѣбва да дойде свободата. Познахме нашитѣ грѣшки, надвихме нашитѣ недостатъци и се научихме да цѣнимъ и да използуваме силитѣ, които живѣятъ въ народа. А тѣзи сили сж, за щастие, неизчерпаеми, и никакво грубо насилие не може да ги задуши, никаква лукава отрова и перфидность не е въ състояние да поквари тѣзи чисти извори на идеи, що бликатъ въ душата на полскиятъ народъ.

Затова днесъ, въ сждбоносни минути, макаръ че най-голѣмата тяжесть на ужасната война да е паднала върху нашитѣ плещи, не се прѣгънахме, но съ мжжествено самоотрицание застанахме въ окопитѣ, прѣдъ които изгрѣва къмъ насъ зарята на Свободата!

Не чакахме ли, по-вече отъ столѣтие този исторически моментъ? Хвърлиха се яростно единъ върху другъ тѣзи, които прѣди единъ вѣкъ дѣлѣха нашитѣ земи и нашата кръвь. Удари часътъ на взаимна разплата между тѣзи, на които до сега се удаваше безнаказано да спекулиратъ съ земята на голѣмъ, честенъ и заслужилъ за европейската култура народъ.

И затова ние хванахме оржжието — не само водени отъ чувство на граждански дългъ спрѣмо държавата и династията — но като свободни и независими творци на бждещата възродена Полша. Поднесохме въ жертва на полската кауза, доброволно, непринудени, най-хубавиятъ цвѣтъ на нашата младежь, най-зрѣлата, най-плодородната нива на нашиятъ народъ, най-дѣятелната, най-мислящата часть на полската интелигенция. Съ една рѣчь — пратихме въ борба всичко това, което изпратихте и вие, неотдавна, подъ Лозенградъ, Люле-Бургасъ и Одринъ, поставяйки на карта всичко въ името на освобождение и обединение на народа, въ защита на вашитѣ тракийски и македонски братя.

А че веднага се изказахме на страна на Австро-Унгария, че рамо до рамо вървимъ съ нейната войска — това съвсѣмъ не е случайность, нито резултатъ на сржчната дипломация на нейното правителство, но съзнателенъ, уравновѣсенъ, отъ най-дълбоко убѣждение и вѣра ржководенъ жесть на волята на народа. Отъ една страна той доказва, че сме отрѣзвѣли отъ романтичнитѣ мечти на миналиятъ вѣкъ; отъ друга страна — че сме съумѣли да запазимъ непокварена чистотата на идеята и съвѣстьта противъ деправиращата атмосфера, която джхаше върху насъ, въ продължение на цѣль вѣкъ, държавата на царя — царството на лицемѣрието, на насилята и на... рублитѣ.

Измежду три сили, съ които по настоящемъ сж свързани съдбинитѣ на полскиятъ народъ, изказахме се на страната на числено най-слабата, но морално, най-честната и най-здрава и политически най-справедливата. Изказахме се на тази страна, която най-малко злини ни е сторила, а въ течение на послѣднитѣ 50 години даде доста доказателства, че иска да поправи всички неправди; застанахме при това правителство, което единствено призна и почете въ насъ годностьта на свободенъ и културенъ народъ, като ни призна правото на европейска конституция. Съединенъ съ него само, полскиятъ народъ може да се надѣва на справедливость и равноправие; само въ рамкитѣ на феде-

ративния строй на неговитѣ народи — както го доказва историята на послѣднитѣ 50 години — намира възможность за пъленъ развой на своитѣ сили и политично-социални стремежи, намира широка и плодородна почва за напрѣдъка на своята отечествена, народна култура, на своята идея за независимость.

Такива разсѫждения и вѣра бѣха изворъ на геройската мошь на стотици хиляди полски войници, които се борятъ въ съюзнитѣ армии отъ Карпатитѣ чакъ до Варшава и Балтийско море, отъ такава идеология израстнаха хилядннитѣ полкове на полскитѣ легиони въ Австрия, които вършатъ чудеса на геройство на най-тежкитѣ фронтове, — (не въ тиловетѣ, както разгласязатъ нашитѣ врагове) — на австрийската и унгарска армия. Сѫщата тази вѣра въ светостьта и чистотата на нашата кауза повика къмъ дѣло въ невидена досега хармония всички слоеве на народа въ Галиция, образува цѣлъ полкъ отъ най-благороднитѣ единици изъ руска Полша, които излагани на най-кървави послѣдствия, лишавайки се отъ своитѣ имоти, кѫщи и близки, отъ граждански, даже отъ международни човѣшки права отзоваха се на апела съ младежки възторгъ и днесъ сияятъ съ примѣра на своята храбрость и самопожертвувание. И най-послѣ сѫщата тази вѣра свика върху полскитѣ земи, днесъ разорени отъ войната, хилядни полкове на полски идеолози отъ всички страни на културния свѣтъ. Това сѫ хора, които не веднажъ сѫ заставали на чело на културната работа, които прѣдъ свѣта даваха най-добро свидѣтелство за културата, знанията и творческитѣ способности на своя народъ. Тѣ всички се стекоха на полската земя, отъ найдалечнитѣ кѫтове на емиграцията — отъ Франция, Италия, Белгия, Холандия, Скандинавия, Турция, даже отъ Япония и Америка, само и само да изплатятъ своитѣ задължения спрѣмо отечеството си, дългъ на кръвь и героизъмъ, не съ цѣль на романтична смърть, но на дѣло твърдо, живо, възраждащо, слѣдъ което трѣбва да настѫпи тишината на мира — творческа, волна и носителка на новъ животъ.

Ако се намѣриха на противната страна хора, които се осмѣлиха да застанатъ противъ естествения устремъ на народа, устрѣмъ, осветенъ отъ вѣковната традиция на борбата съ царизма — това сѫ само нищожна шепа слаби единици, върху които робството изписа неизличимо клеймо на раболѣпие и лукавство. Това сѫ поклонници на златния телецъ, магнетизирани съ развратната мощь на царизма, раби на кнута и рублитѣ, готови да разпѫнатъ своитѣ цигански палатки навсѣкѫдѣ... кѫдѣто коритото е пълно; кѫдѣто господарско благоволение подрънква съ пълна кисия, заблуждавайки съ обѣщания, въ които не вѣрватъ нито господарътъ — нито слугата.

Привърженици тѣ нѣматъ — може би само равни тѣмъ раби, които по необходимость сѫ принудени да носятъ зла-

тенъ хомотъ, който ги натиска. Съ прѣзрѣние гледа на тѣхъ всичко, което е по-добро въ народа. Съ невѣра и подозрѣние гледатъ върху тѣхъ даже тѣзи, които морално и материялно стоятъ най-долу. Тѣзи, които въ вѣчно служение на по-силния, загубиха съзнание за собствена воля, вѣра въ собствена дѣеспособность и вѣра въ собствени сили. Това е най-бѣдния и най-нещастния слой на обществото. Слой късанъ отъ външни врагове и отъ собствени «съюзници», намиращъ се вжтрѣшно на кръстопжть.

Но ще сгрѣши всѣки, който би ги осждилъ прѣдварително и безусловно — както ги осждиха напр. нѣкои отъ германцитѣ, които въ името на юмрука искаха на пръвъ тѣхенъ зовъ полското общество да се хвърли въ обятията имъ! Кой би се съмнявалъ въ народното имъ съзнание и въ необходимостьта за борба съ Русия? Никой, никога! Въ дъното на душитѣ на тази най-нещастна часть на народа живѣе съзнание за народния дългъ и желание за борба. Само че тѣжи имъ върху гърдитѣ брѣме на многократни разочарования и измами, безмѣрни страдания, понасяни отъ вѣкове; стѣснява ги това, че не знаятъ каква е ролята и значението на австро-унгарската монархия спрѣмо полската кауза; натиска ги безвѣрието. И затова сж нерѣшителни и въздържани прѣдъ първата крачка, която, въ случай на неуспѣхъ, означава безусловно убийство на тѣхното сжществувание, неминуемо изличване отъ земята съ която сж се срасли отъ вѣкове и дѣто хилядни вързки сж запечатали полския народенъ и економиченъ битъ.

Но това е само прѣходно настроение. Тишина прѣдъ буря. Нуженъ е само единъ по-силенъ фактъ, едно по-голѣмо поражение надъ Русия за да се спусне главоломно тази смразена вълна. И тогава никоя сила не ще е въ състояние да я задържи, додѣто се изпълни великото дѣло на Освождението.

* * *

Българи!

Въ този критиченъ за нашитѣ сждбини моментъ заставаме прѣдъ васъ, като прѣдъ народъ, който най-красиво изрази нашата идея и вѣра, че «народъ, който запази своята честь, не смѣе и неможе да загине!» Изнесохте петвѣковно робство и хвалебно дохазахте прѣдъ цѣлъ свѣтъ, че живѣете; че никакво брутално надмощие не е било въ състояние да убие въ васъ силата на духа, която живѣеше въ глжбинитѣ на народа, крѣпнѣше и растѣше, додѣто не пръсна, като гнила черупка, желѣзния обржчъ на кървавото иго.

Наистина — въ тази ваша неволя сждбата бѣше за васъ по-ласкава, защото, звучи това като ирония, но е непоколебима

истина — вие робувахте на чуждо племе, — не на руско — не на братско-славянско! Отъ тукъ и леснотата на вашата задача и развяската на политическия възълъ по-малко скомпликувана, макаръ че изискваше героизъмътъ и напрѣжението на всички сили въ народа.

И извършихте дѣлото съ цѣлата простота на вѣрующия — съ цѣлото спокойствие на несъкрушимъ воинъ, очудвайки полуциничната Европа, която почна да се съмнява въ идеалитѣ; но на тѣхъ има да благодари днесъ всичко, което срѣдъ всеобщата дегенерация остана още силно и здраво. Уповавайки се единствено върху собственитѣ си сили, вие сполучихте не само да освободите своя народъ отъ чуждо иго, но и да сложите неговитѣ бѫднини върху силни и здрави основи; да отворите прѣдъ него далечъ стрѣмящи се политически и културни цѣли; васално плѣме да обърнете въ самостойно, съзнаващо своята роля и исторически задачи въ моменти най-трудни — рѣшающи.

И ако срѣщнахте несполука въ всецѣлото прокарване на вашитѣ планове до възжеланата цѣль, то дължите я прѣди всичко на онѣзи побратими «покровители» и «доброжелатели», които подъ лицемѣрната маска на приятелство стараятъ се навсѣкждѣ да установятъ своето право на юмрукъ, жертвувайки жизнената сила на малкитѣ народи за постигане на своитѣ егоистични цѣли. Днесъ слѣдъ кървавитѣ изпитни на 1912 и 1913 години, вие изстрадахте тази измама и научени отъ тежкия опитъ, увѣрихте се сами, че не е онзи най-грозенъ врагъ, който често отваря борба и въ открито поле се сражава. Сто пѫти по-лошъ е този другъ, който подъ маската на приятелство подло прикрива ножъ и съ лукаващина и погазена честь изкушава съ обѣщания и трови съвѣстьта на народа.

Но вие прозрѣхте намѣренията на «приятелитѣ». Въпрѣки тежката измама и болѣзнени загуби изпълнихте великата историческа задача спрѣмо своя народъ, като спечелихте за неговата прѣобладаваща часть свобода и човѣшки права, а въ останалитѣ събуждате надежда въ крайна побѣда и достойна отплата. Пожертвувахте всички сили за да постигнете цѣльта и, макаръ че подъ напора на враждебни вамъ сили вашитѣ граници се измѣниха отрицателно, излѣзохте непобѣдени отъ тежкия трудъ, а богати съ едно по-вече изпитание на което въ бѫдаще ще длъжите още не една печалба.

И имено затова обръщаме се днесъ къмъ васъ, ние поляцитѣ, като къмъ побѣдители, но пакъ онеправдани, като къмъ освободени отъ «врагове», а обидени отъ собствени «приятели». Обръщаме се ние — народъ отъ сто години онеправдаванъ, обижданъ, угнетяванъ — и то винаги въ името на

«братска взаимность», винаги въ името на лозунга на «племенно единство».

Горко ни отъ такова братство и такова единство, подъ покривката на което се крие предателски ножъ и монета — подълъ подкупъ, който не струва дори колкото сребърницитѣ на Юда! Долу лицемѣрието на приятелството, което като отрова прониква въ най-тайнитѣ атоми на народа, само и само за да изсмуче всичката кръвь отъ своята жертва, а послѣ, споредъ волята си, да се поиграе съ нея, като съ мъртво тѣло.

Българи! Не Русия е ваша освободителка, но Полша съ примѣрътъ и трагедията си! Полша по-вече отъ единъ вѣкъ угнетявана отъ тази Русия, — Полша, на която всѣко поколение се дигаше къмъ борба и винаги все по-вече и по-строго измѫчвана, — Полша на Суворови, Муравиеви, Каткови, Скаллони, — Полша пращана въ Сибиръ, затваряна въ Шлиселбургъ и въ варшавскитѣ казамати, — Полша тъй богата съ изпитания и мѫченичество, че дори горда съ това богатство, отъ което черпятъ и ще черпятъ цѣли вѣкове и народи, като отъ безсмъртна книга на мъдростьта, писана съ кръвь и сълзи на цѣли поколения. Къмъ васъ вика Полша на Легиони, робинята скъсваща вериги, героинята отиваща въ бой, дано послѣденъ, за свобода!

Къмъ васъ, свободни и независими Българи, трѣбва да проговори съ всичкитѣ звуци на своето съдържание чаровната дума Свобода. Вие, които още не сте обърсали кръвьта отъ оржжието си, що извадихте въ името на тая свобода, нѣма днесъ да го вдигате противъ нея! Нѣма съ ваша ржка да помогнете да възтържествува насилието, перфидностьта, лукавството, и новата неправда спрѣмо полския народъ.

Ние не апелираме къмъ вашитѣ братски чувства, защото това не би било за насъ мѣродавно нито достатъчно; нито но къмъ този сборъ отъ ваши изпитания и измами, бѣди и побѣди, които на васъ, единствени срѣдъ славянитѣ, откри цѣлата грозна истина на руското «славянско братство». Насъ ни съединява не само еднокървието но и съзнанието на геройство въ името на най-чистата идея, съзнанието на оскърбявани и мамени съ най-подли лъжи и мърсни интриги.

Именно къмъ тази мѫдрость на вашитѣ глави и честность на вашитѣ сърдца обърщаме се днесъ, изисквайки отъ вашата страна мѫжка подкрѣпа чрѣзъ безпристрастенъ сѫдъ, който може много да надтежи въ вѣзнитѣ на окончателнитѣ рѣшения на Европа спрѣмо сѫдбинитѣ на възраждаща се Полша. Разсѫдете съвѣстно полския въпросъ, дайте свидѣтелство на правдата, кажете явно кѫдѣ лежи справедливостьта и кѫдѣ прѣстѫплението, изискващо мъсть.

И най-послѣ Полша има право да иска отъ васъ морална подкрѣпа въ тѣзи сждбоносни минути.

* * *

Може би не единъ отъ васъ ще попита: съ какво право?— Лесно ще намѣри отговоръ, като хвърли единъ погледъ въ миналото и подири въ него моменти, въ които съзнателно или несъзнателно се схождаха пжтищата на два тъй далечни и на гледъ тъй чужди единъ за другъ народи.

Българи! Не загина ли върху вашата земя, въ защита на вашитѣ човѣшки и народни права и на цѣлата заплашена християнска Европа, единъ отъ най-голѣмитѣ герои на срѣдневѣковната Полша, Владиславъ Ягелончикъ, наричанъ Варненски? Той е билъ първъ ратникъ за вашата кауза; морално първъ и най-благороденъ освободитель на българитѣ отъ чуждъ яремъ; първа жертва на великата идея за обединение на юго-славянски земи, зарадъ която той не се подвоуми да пожертвува своя младъ животъ и на която се прѣдаде съ такова чисто сърдце щото не можеше да я счита като срѣдство или цѣль на своитѣ егоистични амбиции.

Полша полагаше много надежди върху своя младъ и храбъръ владетель и остана лишена отъ него въ моментъ много важенъ. Въ обединеното и закрѣпено съ продължително управление, велико славянско-унгарско кралство той можеше да положи основи за бждащъ, самостоенъ народенъ и културенъ развой на балканскитѣ народи, а прѣди всичко на България.

Но вмѣсто това той загина върху българската земя, за вашата кауза и тази на християнството. И днесъ още може би валятъ се коститѣ на този геройски младежъ върху варненскитѣ поля. Въ късо врѣме аореолъ отъ всевъзможни легенди и басни заобиколи нещастниятъ краль; за поети, хроникьори и учени той стана любима личность, — и народна пѣсень почете памѣтьта на този кървавъ символъ на българско-полското приятелство. Може ли да има нѣщо по-красиво отъ тази творба ясна и чиста на народното поетическо въображение, — на този мистиченъ символъ на измечтана, тогава още нереална, по-скоро прѣдчувствана идея?!

А вие — «официаленъ» български народъ — почетохте ли паметьта на този първъ, идеаленъ творецъ и освободитель на велика България? Наистина, вашитѣ археолози и историци не жалеха трудъ за да извадятъ изъ подъ сѣнкитѣ на далечното минало една искра истина за този легендаренъ краль. Върху варненската земя многобройни паметници, реални или не, означаватъ слѣди на неговата далечна експедиция, героични

борби и трагична смърть. Вие даже поискахте паметникъ да му вдигнете надъ вълнитѣ на Черното море и Девненското езеро.

Но днесь не такива, а други доказателства на паметь искаме ние отъ васъ. Днесь, въ най-тежкиятъ моментъ за полския народъ, когато върху неговата земя, досущъ разорена, се рѣшаватъ сѫдбинитѣ на три монархии и множество народи, днесь нека възкръсне, като пролѣтенъ лѫчъ, красивото възпоминание на Владиславъ Варненски. Въ тъй безподобно измѣнени обстоятелства, слѣдъ толкова стотинъ години, нека застане между насъ и васъ неговиятъ младенчески духъ и нека посочи — гдѣ е пѫтьтъ!... О, безъ съмнение, неговиятъ пламенъ мечъ щѣше днесь да зачертае другъ крѫгъ, отколкото онзи подъ Варна. Не къмъ югъ би посочилъ той, а къмъ сѣверъ, разпалвайки ненависть въ сърдцата на двата народа, за всички разочарования неоплакани, всички вини неизвършени, всички неправди неотмѫстени.

Да — къмъ сѣверъ би посочилъ безсмъртниятъ духъ на Владислава, който прѣзъ вѣкове трѣбваше да гледа на прѣстѫпленията вършени отъ тамъ върху тѣлото на неговия нещастенъ народъ. Прѣдъ полумѣсечния югъ, противъ който прѣди вѣкове извади мечъ, днесь съ почеть навелъ би чело и кърваво орѫжие, защото единствено той, въ врѣме на най-великото прѣстѫпление, извършено спрѣмо Полша, има смѣлостьта да протестира прѣдъ цѣлия свѣтъ противъ неправдата, като забравяше толкозъ вѣковни вражди и най-кървави борби съ Полша.

И ето пакъ, какво чудно подобие на политически промѣни. Полша, вѣковна укротителка на Турция — слѣдъ дѣлежа става нейна вѣрна приятелка. У нея намиратъ гостоприеменъ подслонъ полски изгнаници и отъ нея черпятъ своята вѣра и търсятъ помощь. България, побѣдителка на Турция, онеправдана благодарение на Русия и нейнитѣ служители, сѫщо тъй става приятелка на Турция, въ която вижда подпора за своето бѫдаще, единствена охрана прѣдъ грабителната политика на агресивна Русия. Слѣдъ вѣкове на скитания и лутания изъ пѫтищата на политическо—народната еволюция схождатъ се пакъ мислитѣ на два народа. Намѣриха се пакъ въ еднаквото разчистване на политически смѣтки изъ миналото съ Турция. Намѣриха се още по-нагледно въ общата цѣль на самоотбрана, въ демаскиране на най-голѣмия врагъ на славянството, Русия, съ тази само разлика, че нейната (на Русия) роля спрѣмо Полша се допълня вече съ безмѣръ неправди и прѣстѫпления, а спрѣмо България едва сега започна, кърщавана съ измама и изневѣра въ името на принципа на «славянско побратимство».

* * *

А историята на освобождението на България? Не съдържа ли тя редъ страници записани съ кръвьта на поляцитѣ?

За жалость въ официалната българска историография не сж записани тия страници, но качете се на Шипка, погледнете окопитѣ при Плѣвенъ и земята пропита съ геройска кръвь и ще чуете каква трагична легенда ще ви разкаже тя за полския войникъ. Въ руски шинелъ, подъ знамето на царския орелъ, борѣше се и гинѣше той, както знае само полски войникъ. А цѣла наслада въ трагичната му сждба бѣше вѣрата, че се бори за добра кауза, че нѣмайки възможность за своя, гине за вашата свобода. Това ни го казватъ избѣлѣлитѣ страници на войнишки записки, мемоари на ветерани отъ онази борба, за които вие може би и да не знаете.

На Александра — «освободителя» — издигнахте великолѣпенъ паметникъ въ самото сърдце на българската столица; върху развалинитѣ на Плѣвенъ и въ подножието на Шипка съградихте храмъ на хвала и побѣда; даже по височинитѣ на Балкана дигнахте камени пирамиди, които на вси страни на България да разгласяватъ за триумфа надъ врага. А всичко това въ името на — «Русия — освободителка на българитѣ«; въ честь на царя и неговата юначна армия.

Ние не ви упрѣкваме за това. Благодарностьта е днесь голѣмо и рѣдко качество на народитѣ. Съ чиста съвѣсть изпълнихте това, което ви продиктува моралниятъ дългъ. Но при все това, не можемъ да скриемъ скърбьта, която къса сърдцето на всѣки полякъ, когато разглежда тѣзи паметници на вашето възраждане и брои имената на сънародницитѣ си срѣдъ падналитѣ въ боя руси... имена тъй позорно русифицирани... Както прѣзъ живота си изчезваха всрѣдъ пълчищата отъ руски войски, тъй и днесь изчезватъ въ официалнитѣ възпоминания за «руското юначество», — и само грижливото око на съотечественика може да намѣри тукъ и тамъ слѣда отъ тѣкъ. За чуждитѣ, за останалия свѣтъ, за самитѣ българи тѣ прѣимущественo не сжществуватъ днесь, както не сжществуваха и тогава, когато поднасяха въ жертва своята кръвь. А не сж тѣ били нищожна шепа, но внушителна сила, както винаги въ руската армия и въ най-истински «руски» полкове.

За тѣзи благородни жертви на идеята и прѣдопрѣдѣлението липсваше ли поне простъ камъкъ, който въ матеренъ езикъ да увѣковѣчи тѣхната паметь и да я завѣщае на потомцитѣ?! Не заслужиха ли тѣ, чрѣзъ своята героична смърть, поне слѣдъ нея да имъ се свалятъ отъ ржцѣтѣ робскитѣ вериги, а отъ спомена на тѣхнитѣ дѣла да се изтрие позорното клеймо на царизъма?! Между тѣхъ бѣха и такива, които доброволно отидоха въ борбата, не за да се подмазватъ на Русия, а ржководени отъ най-чистата идея да се жертвуватъ

за освобождение на братята българи. А на тѣзи ратници не може да се приписватъ инстинкти на агресивна политика, когато тѣ сами страдаха въ робство.

Наистина имаше поляци и въ противния лагеръ. Шепа отъ тѣзи, подъ началството на Чайковски — Саджкъ-паша, сражаваше се на страната на турцитѣ, но тѣхъ даже вие сами нѣма да порицаете. Научени отъ опитъ на единъ цѣлъ вѣкъ, поляцитѣ направиха двѣ столѣтия по-рано онзи основенъ обратъ въ политиката спрѣмо Турция, който едва днесъ се извършва у васъ подъ влиянието на измамническата политика на Русия. Най-послѣ самата ваша устна и писмена традиция доказва, отъ какво значение и полза за двѣтѣ страни е била дѣятелностьта на този вождъ на «отоманскитѣ казаци». Тази традиция живѣе до день днешенъ въ Шуменъ и Сливенъ, въ Цариградъ и Адамполъ и е най-краснорѣчиво доказателство, какъ бистриятъ духъ на Саджкъ-паша е прѣдвидѣлъ бждещето, какъ въ врѣме на своето прѣбиваване въ България е работилъ за нея, като благороденъ посрѣдникъ между Турция и българитѣ. Той бѣше, който настойчиво доказваше, че вашето бждеще е въ споразумѣнието съ Турция и никога съ Русия, чиято перфидность рано или късно ще познаете. И ако той самъ, отчаянъ отъ увеличаваща се вжтрѣшна дезорганизация въ Турция, подведе се врѣмено отъ руски заблуждения, то неговиятъ трагиченъ край е най-добро доказателство, че е съзналъ своята политическа грѣшка. Чайковски я заплати съ самоусийство, като че ли искаше да прѣдупрѣди всички тѣзи мечтатели и лековѣрни, които отчаяни отъ равнодушието на Европа къмъ полския въпросъ, хвърлиха се въ лицемѣрнитѣ обятия на Русия. Всички тѣзи, ако не продадоха своята съвѣсть. свършиха подобно на Саджкъ-паша.

Но въпрѣки това, че Саджкъ-паша падна жертва на своята грѣшка, а може би имено за това, посѣвътъ на неговата първоначална идея не отиде на пусто за България. Днесъ тази идея пониква въ буенъ плодъ и хармонично се слива съ основниятъ акцентъ на сегашната ваша и наша политика. Нека прочее тя да бжде мждъръ показатель отъ миналото за бждещето, нека бжде най-красивъ символъ на взаимно споразумение между Полша и България въ този изобиленъ съ послѣдствия сждбоносенъ прѣломъ.

* * *

Да отиваме ли по-далечъ? Да посочимъ ли тихата културна работа на полското духовенство въ старата и нова България, датираща още отъ турско врѣме? Да се отнесемъ ли къмъ съкровищата на нашата поезия и призовемъ ли за свидѣтели гениалнитѣ пѣвци на свободата, Мицкевичъ и Словацки, които тѣй живо проговориха къмъ най-дълбокитѣ и

най-независимитѣ духове на младата България? . . Да спомваме ли сношенията на вашата и нашата емиграция слѣдъ годинитѣ 1863 и 72 въ Цариградъ, Букурещъ и Швейцария? Да припомваме ли конспираторската и литературна дѣйность на Чайковски и неотдавна починалия вдъхновитель на ратницитѣ за вашата и нашата свобода, полковникъ Иежъ-Милковски? Да възкрѣсяваме ли полонофилството на Стамболова и неговитѣ мѫдри съвѣти, днесъ още тъй актуални за двата народа? И най-послѣ да събуждаме ли спомени отъ кървавата, тъй пълна съ хвала за васъ послѣдня балканска война, когато цѣлиятъ нашъ народъ съ непрѣстанно безпокойствие очакваше вашия окончателенъ триумфъ и съ трепетъ прѣдчувствуваше финала — царското «veto»! . .

Всичко това сѫ нишки на сърдечни желания и стремления на двата народа, съединяващи се въ единъ неразриваемъ вѫзелъ на днешната политическа организация; — всичко това сѫ свѣтлитѣ лучи на идеята, събиращи се въ единъ безсмъртенъ фокусъ, името на който е: Свобода и Независимость.

Българи! Въ името на тѣзи най-свещени лозунги на свободата, които днесъ прозвучаватъ върху българската земя, отъ брѣговетѣ на Дунава чакъ до вълнитѣ на Егейското море, изговарянето на които е забранено въ по-голѣмата часть на Полша, подъ страхъ на Сибиръ и бѣсилка, ви зовеме въ днешниятъ великъ моментъ: изкажете се по полския въпросъ! Протегнете ни вашата братска рѫка, дайте морална помощь, която за насъ има днесъ по-голѣмо значение отколкото лъжливитѣ обѣшания на царски замѣстници и тѣхнитѣ управления.

Ние, въпрѣки всичко, народъ свободенъ, обръщаме се къмъ васъ, свободни и независими, които единствени между славянитѣ съумѣхте отъ врѣмето на Стамболова да се защищавате успѣшно противъ всичкитѣ замисли на руската агресивность; къмъ васъ, които поставихте държавата си върху здрави основи и сградихте върху нея своето бѫдеще независимо политически и културно.

Къмъ хората на политиката и дипломацията, къмъ хората на науката, изкуството и литературата, публицистиката и журналистиката — изобщо къмъ хора на добрата воля, къмъ всички слоеве и партии на българския народъ обръщаме се съ горѣщата покана:

Произнесете се по полския въпросъ;

Изкажете се върху нейната борба за народни и културни права;

Разгледайте критически отношенията ѝ спрѣмо воюващитѣ сили;

Осѫдете пѫтищата и начинитѣ на управлението на «братския» руски народъ надъ Полша;

Посочете намъ и тѣмъ, посочете на цѣла Европа на чия страна е справедливостьта, кждѣ е бждещето и начина за неговото обезпечаване.

* * *

Благодарение отзивчивостьта на българската преса, отваряме анкета по полския въпросъ, призовавайки всички, които се интересуватъ отъ сждбинитѣ на 24 милионенъ, културенъ народъ, да благоволятъ да взематъ участие въ тази анкета. Като изказахме нашето гледище върху настоящето положение и нашата въ него ориентировка, ние не ги натрапваме никому — желаемъ само безпристрастие и справедливость, такава, каквато всѣки българинъ или чужденецъ трѣбва да отстоява въ полза на своя собственъ народъ.

Вие стоите на почва неутрална и независима, гдѣто гласътъ на истината може да звучи въ унисонъ съ нейното съдържание. Всѣкждѣ дѣто отношенията и мислитѣ сж въ зависимость отъ цензури и интриги, тоя гласъ на истината ще остане нечутъ. Затова съ цѣло съзнание искаме да сведемъ дискусията върху тази днесь най-здравата и (не се съмняваме) благосклонна за насъ българска почва.

Простете ни, господа, че нашата покана не е поименна,— сегашнитѣ врѣмена не ни позволяватъ да си служимъ съ прѣкалена куртуазия. Не искаме никого да пропуснемъ и чрѣзъ това да го докачимъ, никого да насилваме съ нѣкаква програма, нито да ограничаваме въ опрѣдѣлени рамки и затова оставяме пълна свобода въ избора на мѣстото и формата. Нека всѣки вземайки перото се обърне къмъ най-близо стоящия до него по своята програма и политическо направление вѣстникъ— и въ доволна форма и размѣръ благоволи да изпълни гражданскиятъ и мораленъ дългъ на симпатия, къмъ който апелираме.

Българи! Нека нашата молба не се посрѣщне отъ вашата страна съ студенина и равнодушие. Обадете се високо, като имате прѣдъ видъ, че днесъ очитѣ и ушитѣ на цѣлата Европа сж обърнати къмъ васъ, че вашиятъ гласъ, какъвто и да бжде той, може да повлияе върху мнозина въ Европа, че съ многократно ехо той ще се чуе прѣзъ всички народи и държави.

Българи! Допринесете и вие нѣщо къмъ дѣлото на справедливостьта и правдата. Въ извѣстна степень отъ васъ зависи днесь да сложите «полския въпросъ» прѣдъ форума на публичното мнѣние, което несъмнено ще има могжщо значение върху мнения на бждещия европейски конгресъ.

Отъ такова поставяне на полския въпросъ отъ страна на България ние се надѣваме твърдѣ много и затова то е за насъ много важно. Ако то повлияе върху мнѣнието на европейската

маса, ако стане причина, щото на бѫдещия конгресъ полската кауза да бѫде зачетена, ако помогне за нейното възтържествуване и закрѣпване — съ това едноврѣмено то ще ускори тържеството на вашата кауза, ще закрѣпи вашето влияние и значение и ще остави слѣдъ себе си благодарно възпоминание за заслугата и вѫтрѣшно задоволство отъ благородно заведено дѣло.

ОТЪ БЮРОТО НА ПРЕСАТА
НА ПОЛСКИТѢ ЛЕГИОНИ.

Пиотрковъ, (Полското кралство),
априлъ 1915.

„Wiadomosci Polskie“

вѣстникъ посветенъ на каузата на легионитѣ, излиза два пжти седмично въ Пиотрковъ. Абонаментъ мѣсечно 1 корона. Адресъ на ред.: Kattonitz — Oberschlesiew — Legionen Postfach. Адресъ на Адм.: Auschwitz, ul. Wladyslawa Jagielly.

„Polen“

Wochenschrift für polnische Interessen,
Herausgeber: Prof. D-r Ladislaus Ritter v. Jaworski.
Red. ûnd Adm. în Wien 7. Bezirk, Burggasse, № 2.
Preis 50 pfennig=60 heller
¼ Jähr. mit Postversand 6 mk.=7 k.

„Die Korrespondenz“ — erscheint täglich in Krakau.

Red. Siegmund Rosner. Red. und. Adm.: Slawkowska 29. Abonnament monatlich K. 3·20. Einz. nr. 10 hl.

„Ecco della stampa polacca“. Publicazione saltuaria — della Agenzia polacca della stampa di Milano.

Dir. prof. L. Baranowski. (Milano, via Plinio 38).
Abbon. per 5 nr. — L. 2·50.

ЦѢНА 20 СТОТ.

за въ полза на поляци-инвалиди отъ войната.